

Guía Docente

Datos Identificativos					2016/17
Asignatura (*)	Fisioterapia do aparato bucofonador		Código	652G04039	
Titulación	Grao en Logopedia				
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Grao	1º cuatrimestre	Cuarto	Optativa	4.5	
Idioma	CastelánGalegoInglés				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Fisioterapia				
Coordinación	Souto Camba, Sonia	Correo electrónico	sonia.souto@udc.es		
Profesorado	Souto Camba, Sonia	Correo electrónico	sonia.souto@udc.es		
Web					
Descrición xeral	Co estudo da materia de ?Fisioterapia do aparato bucofonador? pretendese que o alumno de Logopedia coñeza os métodos e técnicas que emprega a Fisioterapia para a valoración e tratamento orofacial, respiratorio e da deglución en aquelas patoloxías de tipo orgánico e/ou psicosomático que afecten ao aparato bucofonador, identificando e integrando o papel desta modalidade terapéutica dentro da abordaxe multidisciplinar destes procesos.				

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título
A1	Coñecer e integrar os fundamentos biolóxicos da Logopedia: a Anatomía e Fisioloxía.
A7	Coñecer, recoñecer e discriminar entre a variedade das alteracións: os trastornos específicos do desenvolvemento da linguaxe, trastorno específico da linguaxe, retrasos da linguaxe, trastornos fonéticos e fonolóxicos; os trastornos da comunicación e a linguaxe asociados a déficit auditivos e visuais, o déficit de atención, a deficiencia mental, o trastorno xeneralizado do desenvolvemento, os trastornos do espectro autista, a parálise cerebral infantil e as plurideficiencias; os trastornos específicos da linguaxe escrita; as discalculias; as alteracións no desenvolvemento da linguaxe por privación social e as asociadas a contextos multiculturais e plurilingüismo; os trastornos da fluidez da fala; as afasias e os trastornos asociados; as disartrias; as disfonías; as disglosias; as alteracións da linguaxe no avellentamento e os trastornos dexenerativos; as alteracións da linguaxe e a comunicación en enfermidades mentais; o mutismo e as inhibicións da linguaxe; as alteracións das funcións orais non verbais: deglución atípica, disfagia e alteracións tubáricas.
A8	Coñecer os fundamentos do proceso de avaliación e diagnóstico.
A9	Coñecer e aplicar os modelos, técnicas e instrumentos de avaliación.
A10	Realizar a avaliación das alteracións da linguaxe nos trastornos específicos do desenvolvemento da linguaxe: trastorno específico da linguaxe, retrasos da linguaxe, trastornos fonéticos e fonolóxicos; os trastornos da comunicación e a linguaxe asociados a déficit auditivos e visuais, o déficit de atención, a deficiencia mental, o trastorno xeneralizado do desenvolvemento, os trastornos do espectro autista, a parálise cerebral infantil e as plurideficiencias; os trastornos específicos da linguaxe escrita; as discalculias; as alteracións no desenvolvemento da linguaxe por privación social e as asociadas a contextos multiculturais e plurilingüismo; os trastornos da fluidez da fala; as afasias e os trastornos asociados; as disartrias; as disfonías; as disglosias; as alteracións da linguaxe no avellentamento e os trastornos dexenerativos; as alteracións da linguaxe e a comunicación en enfermidades mentais; o mutismo e as inhibicións da linguaxe; as alteracións das funcións orais non verbais: deglución atípica, disfagia e alteracións tubáricas.
B2	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B5	Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.
B7	Capacidade de análise e síntese.
B16	Resolver problemas de forma efectiva.
B23	Traballar de forma colaborativa.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Identificar o marco conceptual e o paradigma de intervención que son propias da Fsioterapia.		B23	
Describir os métodos de avaliación e tratamento que son propios da Fsioterapia respiratoria e identificar a súa relevancia para o tratamento do paciente disfásico, o paciente traqueotomizado e outras patoloxías da voz de da fala.	A7	B2 B7 B23	
Describir as diferentes fases da deglución do adulto e os diferentes niveis de regulación neurolóxica, establendo a súa relación coas causas de disfaxia. D	A1 A7 A10	B2 B5 B7	
Identificar as normas básicas apra a mellora das características perceptivo-sensitivo-motrices na alimentación das persoas dependentes.		B2 B5 B7 B16	C1 C7
Identificar os principais compoñentes dun protocolo clínico de valoración da deglución	A8 A9 A10		
Definir os principais axentes físicos empregados en fisioterapia para a reeducación dos trastronos da deglución		B23	
Identificar os principais procedementos terapéuticos de fisioterapia indicados para o tratamento da dor orofacial.	A1 A7 A8	B2 B7 B23	
Describir os principios xerais da intervención de fisioterapia para o tratamento das disfuncións da articulación temporo-mandibular. Identificar a relevancia da postura nestes procesos.	A1 A7 A8	B2 B7 B23	
Executar e interpretar as esporometrías simples e forzadas, nas súas dúas ramas, diferenciando a natureza dos procesos de tipo obstructivo e de tipo restrictivo.	A8 A10		
Executar a valoración do patrón ventilatorio, capacidade de expansión torácica, do diafragma e resto de músculos respiratorios, aplicando as escalas de valoración aceptadas internacionalmente.	A8 A10		

Contidos	
Temas	Subtemas
Unidade temática I: Fundamentos da Fisioterapia.	Tema 1: Marco histórico e conceptual de Fisioterapia. Tema 2: Modalidades terapéuticas da Fisioterapia.
Unidade temática II: Fisioterapia Respiratoria	Tema 3: Recordo anatomo-fisiolóxico do sistema respiratorio. Mecánica respiratoria Tema 4: Fisioterapia Respiratoria: Concepto. Procedementos de valoración e tratamento Tema 5: Protocolo de Fisioterapia Respiratoria no doente con disfaxia
Unidade temática III: Fisioterapia Orofacial e miofuncional nas disfuncións da deglución	Tema 6: A deglución no adulto Tema 7: Protocolo clínico de valoración fisioterápico da deglución Tema 8: Protocolo de tratamento fisioterápico das alteracións funcionais da deglución Tema 9: Normas para unha alimentación segura
Unidade temática IV: Fisioterapia analxésica.	Tema 10: A dor orofacial e a Fisioterapia analxésica Tema 11: Protocolos de tratamento fisioterápico nas disfuncións da articulación temporo-mandibular. Síndromes posturales e reeducación postural.

Planificación

Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Prácticas de laboratorio	A8 A9 A10	6	9	15
Sesión maxistral	A1 A7 A8 A9 A10	14	28	42
Actividades iniciais	A1 C7	2	0	2
Proba mixta	A1 A7 A8 A9 A10 B7 B16 C1	1	20	21
Portafolios do alumno	B5	0	12	12
Discusión dirixida	B2 B7 B23 C1	4	0	4
Recensión bibliográfica	B7	4	12	16
Atención personalizada		0.5	0	0.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Prácticas de laboratorio	Realización de 6 prácticas de laboratorio, relacionadas coas unidades docentes da materia: Práctica 1: Análise do patrón ventilatorio, capacidade de expansión torácica e funcionalidade diafragmática. Aplicación de escalas de valoración. Práctica 2: Execución da espirometría simple e forzada Práctica 3: Execución da valoración instrumental da musculatura respiratoria e da valoración non invasiva da oxixenación. Práctica 4: Execución dun protocolo clínico de valoración a nivel orofacial Práctica 5: Execución dun protocolo clínico de tratamento a nivel orofacial Práctica 6: Toma de conciencia das características diferenciais dos alimentos dende unha perspectiva perceptivo - motriz
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe. A clase maxistral é tamén coñecida como ?conferencia?, ?método expositivo? ou ?lección maxistral?. Esta última modalidade sóese reservar a un tipo especial de lección impartida por un profesor en ocasións especiais, cun contido que supón unha elaboración orixinal e baseada no uso case exclusivo da palabra como vía de transmisión da información á audiencia. Empregarase para os temas de maior complexidade do temario.
Actividades iniciais	Realización dunha proba tipo test inicial para avaliar os coñecementos previos dos alumnos e enmarcar os obxetivos da materia.
Proba mixta	Proba obxetiva tipo test de opción múltiple e 50 preguntas, acompañada dunha pregunta desenvolvemento.
Portafolios do alumno	É unha carpeta ou arquivador ordenado por seccións, debidamente identificadas ou etiquetadas, que contén os rexistros ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumno nun período de tempo, cos comentarios e cualificacións asignadas polo profesor, o que lle permite visualizar o progreso do alumno. O portafolios ou carpeta inclúe todo o que fai o alumno, como: apuntes ou notas de clases, traballos de investigación, guías de traballo e o seu desenvolvemento, comentarios de notas, resúmenes, probas escritas, autoavaliacións, tarefas desenvolvidas, comentarios de progreso do alumno realizado polo profesor, etc.
Discusión dirixida	Técnica de dinámica de grupos na que os membros dun grupo discuten de forma libre, informal e espontánea sobre un tema, aínda que poden estar coordinados por un moderador.
Recensión bibliográfica	O alumno realizará ao longo do curso catro recensións bibliográficas de artigos relacionados coas unidades temáticas da materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Realizárase atención personalizada para a aclaración daqueles conceptos que resulten de difícil comprensión durante as sesións maxistráis, e que o desenvolvemento das sesións de discusión ou prácticas non consiga resolver

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Prácticas de laboratorio	A8 A9 A10	Se realiza evaluación continuada del alumno atendiendo a los siguientes criterios: - habilidad y destreza en el desarrollo de las técnicas - Asistencia y puntualidad - Integración conocimientos teóricos	10
Proba mixta	A1 A7 A8 A9 A10 B7 B16 C1	Se evalúan los conocimientos teóricos del alumno en relación a los contenidos formativos impartidos durante las lecciones magistrales y fruto de las actividades de estudio de casos, aprendizaje colaborativa y recensiones bibliográficas	60
Discusión dirixida	B2 B7 B23 C1	Evalúase a capacidade de análise, síntese, creatividade e discusión do alumno, así como a súa participación nas discusións, a expresión oral empregada	10
Recensión bilbiográfica	B7	Se evalúan las diferentes recensiones elaboradas por los alumnos.	20

Observacións avaliación

Fontes de información

Bibliografía básica

- - Bartuilli M, Cabrera PJ, Perrián C. (2007). Guía técnica de intervención logopédica Terapia Miofuncional. . Madrid: Síntesis
- - Mc Gozan, Jefferies, Turley. (2005). Lo esencial en aparato respiratorio.. Madrid: Elsevier
- - Borrás S, Rosel V. (2005). Guía para la reeducación de la deglución atípica y trastornos asociados. . Valencia: naullibres
- - Le Métayer M (1995). Reeducación cerebromotriz del niño pequeño. Educación Terapéutica. . Aspace Navarra ? Masson: Barcelona
- - Junquero M. (2000.). Tracto Orofacial. En: X Jornadas de Fisioterapia. Escuela Universitaria de Fisioterapia ONCE. La hemiplejía. . Escuela Universitaria de Fisioterapia ONCE. La hemiplejía. Escuela Universitaria de Fisioterapia On
- - Okenson J.P. (1999). Tratamiento de oclusión y afecciones temporomandibulares. Harcourt Brace: Madrid
- - Hislop H., Montgomery J. (1996). -Pruebas Funcionales musculares.. Madrid: Marbán S.L
- - Le Hueche F., Allali A. (1993). Anatomía y fisiología de los órganos de la voz y del habla. Barcelona: Masson
- - Pardo C. (2006). Cáncer del tracto aerodigestivo superior: biomecánica postquirúrgica del complejo cervical. Tratamiento fisioterápico de las secuelas. . Fisioterapia
- - Bernabeu Guitart M. (2002). Disfagia neurógena: Evaluación y tratamiento. . Fundació Institut Guttmann. Institut Universitari UAB
- - Bleeckx D. (2004). Disfagia. . Madrid: McGraw-Hill Interamericana
- - Monge R. (2005). Ejercicios de terapia miofuncional. . Barcelona: Lebón
- - West J (2002). Fisiología Respiratoria. . Madrid: Editorial Médica Panamericana
- - XIII Jornadas de Fisioterapia. (2003). Fisioterapia en la articulación témporomandibular.. Universidad Autónoma de Madrid: Madrid
- - Asociación Española de Fisioterapeutas. (2003.). Fisioterapia Orofacial y de reeducación de la deglución. Madrid: Elsevier
- - Puyuelo M, Póo P, BASIL C, Le Métayer M. (1996). Logopedia de la parálisis cerebral. Diagnóstico y tratamiento. . Barcelona: Masson
- - Zambrana N., Dalva L. (1998). Logopedia y ortopedia maxilar en la rehabilitación orofacial. Tratamiento precoz y preventivo. Terapia Miofuncional. . Barcelona: Masson
- - Valenza G, González L, Yuste MªJosé. (2005). Manual de Fisioterapia Respiratoria y Cardíaca. . Madrid: Síntesis
- - Wilson ? Pauwels, Akenson, Stewart, Spacey. (2003). Nervios Craneales. En la salud y en la enfermedad. . Madrid: Panamericana
- - Castillo Morales, R. (2002). Terapia de Regulacao orofacial. . Sao Paulo: Ediciones Científicas Menon
- - Servera E, Sancho J, Zafra MJ. (2003). Tos y enfermedades neuromusculares. Manejo no invasivo de las secreciones respiratorias. Archivos de Bronconeumología
- - Sancho J., Vergara Lozano P., González Doniz L. (2004). Trastornos de la deglución y neumonía por aspiración en las enfermedades neuromusculares. . Revista Iberoamericana de Kinesiología y Fisioterpia. Madrid: Elsevier
- Clavé, P, Verdaguer A, Arreola V. (2005). Disfagia orofaríngea en el anciano. Medicina Clínica
- Cámpora H, Falduti A. (2015). Deglución de la A a la Z. Ediciones Journal

Bibliografía complementaria	- - López C, Marcos JM, Omenedes PA, Herrero P. (2005). Adaptación fisioterapéutica de una ayuda técnica en una niñas con parálisis cerebral. Beneficios de dicha adaptación.. Fisioterapia - - Barroso LA, García LA. (2003). Experiencia en educación terapéutica sobre las disfunciones de la alimentación con alumnos de un colegio de educación especial. Fisioterapia - - Rodríguez B, Mesa J, Paseiro G, González L. Síndromes posturales y reeducación postural en los tra (2004). Síndromes posturales y reeducación postural en los trastornos temporomandibulares.. Revista Iberoamericana de Fisioterapia y Kinesiología - - Nuñez F., Maldonado M., Suárez C. (2000.). Cuidados y Rehabilitación del paciente traqueostomizado. . Oviedo: Servicio de publicaciones Universidad de Oviedo. - - Winstock A (2005). Eating and drinking dificultéis in children A guide for practicioners. . Liverpool: Speechmark Publishing - - Viñas S., Amado ME, Escribano M, Fernández A, Riveiro S, Patiño S. (2004). Tratamiento fisioterápico de las alteraciones posturales y los reflejos orales en la parálisis cerebral infantil y otras alteraciones neurológicas. Ayudas técnicas para la alimentación. . . Fisioterapia - - Pérez de la Cruz S (2007). Tratamiento y evaluación de las deficiencias motoras en el aula.. Revista Iberoamericana de Fisioterapia y Kinesiología

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Anatomía dos órganos da audición e a linguaxe/652G04001

Fisioloxía dos órganos da audición e a linguaxe/652G04006

Patoloxía da audición. voz e deglución/652G04015

Alteracións de base neurolóxica e anatómica/652G04021

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Rehabilitación do aparato bucofonador e da deglución/652G04035

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías